

УДК 336.1:658.1:338.4:674

Дудчик Оксана Юріївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів*

Dudchuk Oksana

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
University of Customs and Finance
ORCID: 0000-0002-4794-1874*

Пісіна Дар'я Валеріївна

*здобувач освіти фінансового факультету
Університету митної справи та фінансів*

Pisina Darya

*Student of the Faculty of Finance
University of Customs and Finance*

DOI: 10.25313/2520-2294-2025-8-11342

АНАЛІЗ РИЗИКІВ І ЗАГРОЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ГАЛУЗІ

ANALYSIS OF RISKS AND THREATS TO THE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF UKRAINIAN ENTERPRISES USING THE EXAMPLE OF THE WOODWORKING INDUSTRY

Анотація. Вступ. Сучасна економіка України перебуває в умовах високої невизначеності, дестабілізації та зовнішнього тиску, що зумовлено повномасштабною воєнною агресією, порушенням логістичних зв'язків і зниженням інвестиційної активності. В таких обставинах на перший план виходить питання забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств, особливо в галузях, що мають стратегічне значення для національної економіки. Однією з таких галузей є деревообробна промисловість, яка, незважаючи на значний ресурсний потенціал, стикається з серйозними викликами як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у комплексному дослідженні ризиків і загроз, що впливають на фінансову стійкість підприємств деревообробної галузі. Це необхідно для розробки ефективних механізмів адаптації до кризових умов і забезпечення стабільного функціонування підприємств у довгостроковій перспективі.

Мета. Метою дослідження є аналіз основних фінансових ризиків і загроз, з якими стикаються деревообробні підприємства в умовах економічної і військової нестабільності, а також розробка практичних рекомендацій, що допоможуть підвищити їхню стійкість і здатність адаптуватися до сучасних викликів.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, що демонструють стан та результати діяльності підприємств країни та деревообробної галузі зокрема, і дають можливість оцінити ризики та загрози їх фінансовій безпеці; 2) наукові праці вітчизняних авторів, які досліджують фінансову безпеку підприємств, управління ризиками та адаптацію до змінних економічних умов, зокрема в контексті деревообробної промисловості.

В процесі дослідження були використані такі наукові методи: теоретичне узагальнення та групування (для характеристики основних фінансових ризиків деревообробних підприємств і визначення загроз, з якими вони стикаються в умовах економічної та військової нестабільності); аналіз ризиків (для оцінки фінансових загроз і їхнього впливу на стабільність підприємств в умовах кризових ситуацій); порівняльний аналіз (для оцінки фінансової стійкості підприємств України та

деревообробної галузі); інтерпретація результатів і логічне узагальнення (для формулювання практичних рекомендацій щодо зниження ризиків і зміцнення фінансової стійкості підприємств).

Результати. У науковій статті розкрито основні аспекти оцінки фінансових ризиків та загроз для деревообробних підприємств в умовах економічної та військової нестабільності. Визначено основні фактори, що впливають на стабільність підприємств, зокрема загрози, пов'язані з втратою сировинної бази, клієнтських ринків, доступу до капіталу та виробничої інфраструктури. Проведено аналіз діяльності підприємств України та деревообробної галузі, визначено певні закономірності залежності результатів від впливу кризових ситуацій. Запропоновано заходи, що сприятимуть переходу деревообробної промисловості до більш гнучкої та адаптивної моделі розвитку і сприятимуть зменшенню ризиків, що підвищать ефективність управлінських рішень у кризових умовах.

Перспективи. У подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на розробці методології управління фінансовими ризиками як для деревообробних підприємств, так і для підприємств інших галузей економіки. Особливу увагу варто приділити методам аналізу та прогнозування фінансових загроз у рамках стратегічного управління підприємствами, що дозволить більш точно визначати рівень ризиків і їхній вплив на стабільність діяльності підприємства і сприятиме підвищенню рівня фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, воєнний стан, загрози, адаптація, фінансова стійкість, управління ризиками, економічна нестабільність, рентабельність, деревообробна галузь.

Summary. Introduction. The modern economy of Ukraine is in conditions of high uncertainty, destabilization and external pressure, which is due to full-scale military aggression, disruption of logistical connections and a decrease in investment activity. In such circumstances, the issue of ensuring the financial and economic security of enterprises comes to the fore, especially in sectors that are of strategic importance for the national economy. One of such sectors is the woodworking industry, which, despite its significant resource potential, faces serious challenges of both external and internal nature. In this regard, there is an urgent need for a comprehensive study of risks and threats that affect the financial stability of enterprises in the woodworking industry. This is necessary to develop effective mechanisms for adapting to crisis conditions and ensuring the stable functioning of enterprises in the long term.

Purpose. The purpose of the study is to analyze the main financial risks and threats faced by woodworking enterprises in conditions of economic and military instability, as well as to develop practical recommendations that will help increase their resilience and ability to adapt to modern challenges.

Materials and methods. The research materials are: 1) official statistical data of the State Statistics Service of Ukraine, which demonstrate the state and results of the country's enterprises and the woodworking industry in particular, and provide an opportunity to assess the risks and threats to their financial security; 2) scientific works of domestic authors who study the financial security of enterprises, risk management and adaptation to changing economic conditions, in particular in the context of the woodworking industry.

The following scientific methods were used in the research process: theoretical generalization and grouping (to characterize the main financial risks of woodworking enterprises and identify the threats they face in conditions of economic and military instability); risk analysis (to assess financial threats and their impact on the stability of enterprises in crisis situations); comparative analysis (to assess the financial stability of enterprises in Ukraine and the woodworking industry); interpretation of results and logical generalization (to formulate practical recommendations for reducing risks and strengthening the financial stability of enterprises).

Results. The scientific article reveals the main aspects of assessing financial risks and threats for woodworking enterprises in conditions of economic and military instability. The main factors affecting the stability of enterprises are identified, in particular, threats associated with the loss of the raw material base, client markets, access to capital and production infrastructure. An analysis of the activities of enterprises in Ukraine and the woodworking industry is carried out, certain patterns of the dependence of results on the impact of crisis situations are identified. Measures are proposed that will facilitate the transition of the woodworking industry to a more flexible and adaptive development model and will contribute to reducing risks, which will increase the effectiveness of management decisions in crisis conditions.

Discussion. In further scientific research, it is proposed to focus attention on the development of a methodology for managing financial risks for both woodworking enterprises and enterprises in other sectors of the economy. Particular attention should be paid to methods of analyzing and forecasting financial threats within the framework of strategic enterprise management, which will allow for a more accurate determination of the level of risks and their impact on the stability of the enterprise's activities and will contribute to increasing the level of financial security.

Key words: financial security, martial law, threats, adaptation, financial stability, risk management, economic instability, profitability, woodworking industry.

Постановка проблеми. В сучасних умовах Російської збройної агресії, ефективне функціонування економіки є вкрай важливим для виживання України як суверенної і незалежної держави. Саме підприємства різних галузей економіки

функціонуючи, сплачуючи податки і збори, забезпечуючи робочі місця, створюючи додану вартість і формуючи ВВП, підтримують фінансову безпеку країни і спроможність давати відсіч загарбнику. В свою чергу, підприємства в процесі своєї діяльності

стикаються з безліччю ризиків і загроз, як внутрішніх так і зовнішніх. Тому забезпечення фінансової безпеки є пріоритетним завданням для суб'єктів підприємництва, яке ускладнюється додатковими загрозами військового стану. Підвищення фінансово-економічної безпеки макrorівня прямо залежить від рівня безпеки суб'єктів підприємництва.

Аналіз останніх досліджень. Питанням фінансової безпеки підприємства присвячені дослідження як зарубіжних так і вітчизняних науковців. Вудвуд В. В. та Батієвська О. В. [1] розглядають різні підходи до трактування поняття «фінансова безпека підприємства», наводячи різні, часом суперечливі, або доповнюючі один одного погляди науковців. Варналій З. та Мехед А. [2] систематизують загрози та визначають кількісні та якісні показники, які впливають на фінансову безпеку суб'єктів мікрорівня. Меліхова Т. О. [3], Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. [4] проводять глибоке теоретичне дослідження, розглядаючи фінансову безпеку підприємства, як складову економічної безпеки, виокремлюючи основні напрями, методи, інструменти забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Макаруч І. М., Малишко В. В., Яременко Л. М. [5] визначають основні характеристики фінансової безпеки підприємства та систематизують загрози і небезпеки відповідно до їх структурних складових: бюджетно-податкові, страхові, інвестиційні, фондові, грошові, кредитні. Нечипоренко А. В. [6] досліджує теоретико-методологічні підходи щодо управління фінансовими ризиками підприємства, розглядає підходи щодо визначення поняття «фінансовий ризик», систематизує фактори фінансових ризиків підприємства. Особливістю дослідження Швець Ю. О. і Цикало К. С. [7] є те, що вони систематизують методологічні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки і застосовують їх для аналізу великого промислового підприємства. Щоб забезпечити стійке функціонування економіки країни і її подальший розвиток, необхідно розуміти, передбачати, оцінювати загрози для окремих підприємств, враховуючи особливості, специфічні ризики, які притаманні кожній галузі.

Метою статті є дослідження основних фінансових ризиків та загроз, що можуть впливати на безпеку підприємств деревообробної галузі, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення системи управління фінансовими ризиками з метою підвищення стабільності та стійкості функціонування галузі в умовах змінного економічного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна економічна ситуація характеризується складністю та поширенням дестабілізаційних процесів, що суттєво впливають на діяльність суб'єктів господарювання. В умовах економічної нестабільності, що супроводжується воєнною агресією, пандемією та ризиками глобальної рецесії, підприємства змушені враховувати як зовнішні, так і внутрішні

загрози, що можуть поставити під загрозу їхню фінансову безпеку [1].

Фінансова безпека підприємства — це такий його фінансовий стан, який характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, що використовуються підприємством; по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз; по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [1].

Структурними елементами фінансової безпеки підприємства є: валюта, кредит, інвестиції, бюджет і оподаткування, фондовий ринок та страхування. Кожна складова фінансової безпеки підприємства має забезпечувати високий рівень фінансової безпеки та створювати певні умови для протистояння зовнішнім і внутрішнім деструктивним факторам і загрозам [5].

Фінансова безпека підприємства залежить від здатності ефективно управляти різними видами фінансових ризиків, що можуть впливати на його стабільність та конкурентоспроможність: ризик ліквідності та структури капіталу, кредитний, процентний, валютний, операційний, інвестиційний, інфляційний ризики [6].

Дослідження та аналіз розроблених методологій оцінки рівня фінансової безпеки показав, що їх можна умовно поділити на дві основні групи: традиційні та нетрадиційні. Нетрадиційні методи засновані на оцінці та аналізі ризиків й визначенні ринкової вартості підприємства, проте в сучасній вітчизняній літературі і практиці дані методи не набули значного поширення. Основними їх недоліками є складність під час аналізу та необхідність значної кількості важкодоступної інформації стосовно ринкових тенденцій. Серед українських науковців більше поширені традиційні методи, які засновані на оцінці надійності та стабільності функціонування підприємства: індикаторні методи, методи інтегральної оцінки, ресурсно-функціональні, методи оцінки на основі аналізу ймовірності банкрутства [7].

Вчені наводять різні методики та виділяють різноманітні показники. Найчастіше використовується інтегральний показник, але суть будь-якої методики оцінки рівня економічної безпеки підприємства залишається у вивченні впливу складових на загальний його рівень економічної безпеки. В кожній галузі економіки існують свої особливості, оскільки від виду діяльності залежить вагомість впливу вибраних складових на загальний рівень його економічної безпеки [3].

Розглянемо зазначені аспекти на прикладі деревообробної галузі, що дозволить наочно продемонструвати вплив фінансових ризиків на її діяльність. Такий підхід дає змогу окреслити характер основних

загроз для фінансової стійкості підприємств в умовах нестабільності.

Стан деревообробної промисловості в Україні нині оцінюється як складний і нестабільний, що обумовлює необхідність глибшого аналізу її фінансово-економічних показників.

Незважаючи на значний потенціал країни щодо наявності лісових ресурсів та високої якості деревини, галузь стикається з низкою викликів, обмежень і ризиків, що справляють значний вплив на її подальший розвиток. Военний стан — це надзвичайно складна обставина, яка суттєво впливає на всі сфери життя суспільства, включаючи деревообробну промисловість [8].

З урахуванням останніх подій, зокрема введення воєнного стану в Україні наприкінці лютого 2022 р., актуальним стає дослідження стану деревообробної промисловості України за 2021–2023 роки. У рамках дослідження розглянемо КВЕД 16 — «Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння» — в першу чергу включає діяльність з оброблення деревини та виробництво дерев'яних виробів, таких як пиломатеріали (будівельний ліс), панелі, фанера, дерев'яна тара, дерев'яні покриття для підлоги, будівельні конструкції (ферми тощо) та збірні споруди. Процес оброблення охоплює різні операції: розпилювання, стругання, профілювання та збирання виробів, починаючи від первинної обробки колод і закінчуючи виготовленням готової продукції [9].

У табл. 1 наведено обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2021–2023 роках, без урахування ФОП.

Загальний обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) усіх підприємств України у 2021 році становив 13,6 трлн. грн, у 2022 році знизився до 11 трлн. грн, а вже у 2023 році зріс до 13,5 трлн. грн. Це свідчить про певну адаптацію бізнесу до кризових умов та поступове поживлення виробництва. Найвагомішу частку в загальному обсязі реалізації стабільно формували середні підприємства (понад 43%), тоді як великі забезпечували близько 36–38%. Малі підприємства демонстрували частку в межах 19–20%, з яких мікропідприємства — близько 6–6,5%.

У 2021–2023 роках підприємства України функціонували в умовах високої економічної турбулентності, що зумовлено збройною агресією та загальним спадом ділової активності. У 2022 році спостерігалося суттєве скорочення обсягів реалізації продукції (на 2583,8 млрд. грн. або 19%), в 2023 році показник збільшився на 2423,4 млрд. грн або на 22%, хоча і не досягнув рівня 2021 року.

У деревообробній промисловості (КВЕД 16) структура розподілу за розміром підприємств є загалом подібною: основний обсяг реалізації також припадає на середні підприємства (близько 43–49%). Частка великих коливалася в межах 23–30%, малих — від 26% до 34%, а мікропідприємств — зростає з 10,2% у 2021 році до 15,2% у 2023 році. Це свідчить про відносну стійкість галузі та участь усіх типів підприємств у збереженні обсягів виробництва попри виклики останніх років. Але варто звернути увагу: частка великих підприємств в реалізації продукції галузі скоротилася, суттєво поступившись малим підприємствам. Отже, малі підприємства швидше адаптуються до надскладних умов, є більш мобільними, швидше реагують на ризики і займають нішу, яку вивільняють великі підприємства. Якщо загальні обсяги реалізації продукції підприємствами Укра-

Таблиця 1

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2021–2023 роках

	Підприємства України			Підприємства деревообробної галузі		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Великі підприємства, млрд. грн.	5140,4	4024,3	4797,0	19,8	16,0	17,4
у % до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг)	37,8	36,5	35,7	29,7	24,6	23,3
Середні підприємства, млрд. грн.	5900,1	4906,8	5990,5	27,7	31,9	31,9
у % до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг)	43,3	44,5	44,5	41,5	49,0	42,9
Малі підприємства, млрд. грн.	2576,4	2101,9	2668,9	19,2	17,2	25,1
у % до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг)	18,9	19,0	19,8	28,8	26,4	33,8
з них мікропідприємства, млрд. грн.	862,3	672,9	872,4	6,8	5,5	11,3
у % до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг)	6,3	6,1	6,5	10,2	8,5	15,2
Усього, млрд. грн.	13616,8	11033,0	13456,4	66,8	65,1	74,5

Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України [10]

їни скоротилось, то підприємства деревообробної галузі при незначному скороченні в 2022 році, в 2023 році перевищили показники 2021 року.

На основі наведених у табл. 2 зведених фінансових даних проведемо аналіз основних показників діяльності підприємств. Зокрема, розглянемо структуру активів, динаміку власного капіталу, рівень прибутковості підприємств галузі у 2021–2023 роках.

Проаналізувавши агреговані фінансові показники підприємств деревообробної галузі у 2021–2023 роках, можна дійти висновку про нерівномірний розвиток деревообробної промисловості в умовах нестабільної економічної ситуації. У 2022 році спостерігалось зниження чистого доходу та прибутковості, що було зумовлено впливом повномасштабної війни. Проте вже у 2023 році відбулося часткове відновлення: чистий дохід зріс до 70,6 млрд. грн, а галузь знову стала прибутковою (чистий прибуток склав 642,1 млн. грн).

Обсяг активів та капіталу також демонструє зростання: баланс підприємств зріс на 25% за три роки. Помітним є збільшення необоротних активів, зокрема залишкової вартості основних засобів, що може свідчити про модернізацію виробничих потужностей. Водночас рівень зобов'язань також зростає, особливо поточних, що вказує на посилення короткострокових фінансових навантажень.

У період 2021–2023 років більшість підприємств деревообробної галузі залишалися прибутковими, що свідчить про загальну позитивну динаміку. Зокрема, у 2021 році фінансова ситуація була найкращою: прибуткові підприємства отримали 6976,9 млн. грн., а збиткові — лише 484,0 млн. грн, що свідчить про загальну прибутковість галузі. У 2022 році сукупний обсяг збитків підприємств, що зазнали втрат, становив 5024,7 млн. грн. і перевищив суму прибутку прибуткових підприємств (4898,2 млн. грн), що призвело до загального негативного фінансового

Таблиця 2

Агреговані фінансові показники підприємств деревообробної галузі у 2021–2023 роках

Показник, тис. грн	2021	2022	2023
Необоротні активи	36635777,2	40677369,6	48040140,6
Залишкова вартість	22777966,8	23340313,1	31879594,7
Знос	14912638,4	16736391,7	20130948,5
Довгострокові фінансові інвестиції	294533,5	297439,5	1528740,3
Оборотні активи	26128245,5	35148618,7	39949220,7
Запаси	12074320,8	14410516,3	17242025,1
Дебіторська заборгованість	10680301,5	15448151,3	16516751,7
Грошові кошти та їх еквіваленти	2087048,6	3884311,7	4547589,5
Власний капітал	21852399,2	22437029,6	23503268,4
Зареєстрований капітал	16025805,6	17123775,8	17994918,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4929630,4	4532774,4	4200074,6
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	14199664,3	21100841,7	21415267,0
Поточні зобов'язання і забезпечення	26783721,9	32367062,7	43086593,1
Короткострокові кредити банків	1400790,9	1815086,4	2365160,9
Поточна кредиторська заборгованість	14626263,6	19376341,9	22214294,8
Поточні забезпечення	197276,0	250994,0	274563,0
Баланс	62837873,1	75904934,0	88008139,4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	64159796,5	63121551,9	70591328,6
Разом чисті доходи	69431460,5	67320854,6	74487009,2
Операційні витрати	60707251,4	61125675,7	67751424,8
Витрати усього	63782315,8	68300697,2	73844939,5
з них собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг),	51885773,0	52047273,7	58095607,6
Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування	6492892,2	-126453,0	1434274,0
Підприємства, які одержали прибуток: у % до загальної кількості підприємств	74,2	71,0	73,9
фінансовий результат, тис. грн	6976896,7	4898230,1	4674099,1
Підприємства, які одержали збиток у % до загальної кількості підприємств	25,8	29,0	26,1
фінансовий результат, тис. грн	-484004,5	-5024683,1	-3239825,1
Чистий прибуток (збиток)	5649144,7	-979842,6	642069,7

Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України [10]

результату в сумі 126,5 млн. грн.. У 2023 році ситуація дещо покращилася: прибуткові підприємства задекларували 4674,1 млн. грн. прибутків, тоді як збиткові — 3239,8 млн. грн. збитків. Але, якщо в 2021 році на кожну гривню прибутків припадало 7 копійок збитків, то в 2023 році — 69 копійок. Така структура фінансових результатів створює потенційні ризики для подальшого розвитку галузі та потребує посиленої уваги з боку управлінських і державних органів.

На основі даних табл. 3 можна проаналізувати основні показники, що характеризують фінансовий стан підприємств деревообробної галузі. Це дозволить глибше оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств в динаміці за 2021–2023 роки.

У 2021 році підприємства деревообробної галузі демонстрували високі фінансові результати. Зокрема, рентабельність власного капіталу досягла 31,8%, що суттєво перевищує загальноприйнятий рівень у 15%, який вважається добрим показником ефективного використання капіталу. Це свідчить про високу прибутковість галузі в довоєнний період. У 2022 році, під впливом війни, спостерігалася різке падіння рентабельності. Усі ключові показники, такі як рентабельність продажів, активів і власного капіталу, стали від'ємними, що свідчить про збиткову діяльність галузі у цей кризовий період. У 2023 році зафіксоване часткове відновлення: рентабельність продажів та активів знову мають позитивні значення, однак вони все ще нижчі за прийнятні рівні. Наприклад, рентабельність продажів залишається нижчою за 5%, що зазвичай оцінюється як низька прибутковість. Рентабельність власного капіталу зросла до 2,8%, що свідчить про поступове покращення, хоча й залишається нижчою за бажаний рівень ефективності.

Фінансова стійкість галузі поступово послаблюється. Коефіцієнт автономії знизився з 34,8% у 2021 році до 26,7% у 2023 році. Рівень нижчий за 30% вказує на підвищену залежність підприємств від позикових коштів, що створює певні ризики для фінансової незалежності.

Разом із тим, позитивним є те, що у 2023 році показник забезпечення власними оборотними

коштами зріс до 0,865. Це значення наближається до нормативного рівня, що дорівнює 1, і свідчить про покращення здатності підприємств фінансувати поточну діяльність за рахунок власних ресурсів, тобто про зміцнення їхньої ліквідності.

Попри ознаки відновлення економічної активності у 2023 році, деревообробна галузь України продовжує функціонувати в умовах підвищеної фінансової, інституційної та правової нестабільності. Це зумовлює необхідність подальшого виявлення системних чинників, що стримують її розвиток, та формування ефективних механізмів подолання імовірних загроз.

До основних проблем розвитку деревообробної промисловості у довоєнний період необхідно віднести: забезпечення сировиною, загострення конкуренції на ринку, неефективне державне регулювання та слабка підтримка галузі з боку держави, технологічне відставання деревообробних підприємств, недостатнє використання енерго- та ресурсозберігаючих технологій, брак фінансових ресурсів та інвестицій, зниження купівельної спроможності споживачів, корупція в лісовій галузі, недбале ставлення до лісових ресурсів країни, переважання експорту необробленої деревини без доданої вартості. Перелічені проблеми розвитку деревообробної промисловості взаємопов'язані та обумовлюють одна одну. Так, проблема стабільного забезпечення сировиною є наслідком недосконалості нормативно-правового забезпечення регулювання ринку деревини і необґрунтованого експорту.

Унаслідок повномасштабної війни, розв'язаної Росією, промисловий сектор України, в тому числі деревообробна галузь, зазнав змін через: руйнування виробничих потужностей, знищення або вивезення майна підприємств на окупованих територіях, зупинку інвестиційних проєктів, скорочення попиту населення, руйнування транспортної інфраструктури, звуження ринку, дефіцит енергоресурсів.

Російське вторгнення стало викликом для українського промислового сектора. У період активної фази військових дій деревообробні підприємства, що були розташовані в Центральних, Східних та Південних областях України, тимчасово, повністю або частково призупинили свою діяльність, а в деяких випадках були знищені чи розграбовані окупантами.

Таблиця 3

Основні фінансові коефіцієнти підприємств деревообробної галузі у 2021–2023 роках

	2021	2022	2023
Рентабельність продажів	8,805	-1,552	0,910
Рентабельність активів (ROA)	10,374	-1,412	0,783
Рентабельність власного капіталу (ROE)	31,838	-4,425	2,795
Коефіцієнт покриття (платоспроможність)	0,976	1,086	0,927
Коефіцієнт автономії (фінансова незалежність)	34,776	29,559	26,706
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	-0,024	0,086	0,865

Джерело: розраховано та складено авторами

Додатковими факторами стали розриви ланцюгів постачання, брак паливно-мастильних матеріалів, зменшення попиту, потреба в релокації виробничих потужностей, зменшення клієнтської бази та відтік кваліфікованих кадрів.

Також варто зауважити, що для підприємств лісової та деревообробної промисловості притаманна низка специфічних управлінських ризиків, які потребують окремого дослідження та пошуку шляхів їх оптимізації з метою налагодження ефективного виробництва. Оскільки сучасне ринкове середовище характеризується жорсткою конкуренцією зі швидкою зміною внутрішніх і зовнішніх факторів, саме система управління ризиками потребує напрацювання певної науково обґрунтованої методики щодо прийняття рішень із метою визначення ступеня ризику, передбачення наслідків та застосування альтернативних варіантів розв'язання проблеми.

Для забезпечення підтримки і розвитку підприємств деревообробного сектору необхідна державна підтримка, яка може надаватись шляхом впровадження відповідних податкових пільг і внесення змін до податкового законодавства, адже розраховувати на пряму фінансову підтримку під час війни не варто.

Перспективним напрямом повоєнного реформування деревообробної промисловості та лісопромислового комплексу загалом є стимулювання розвитку ресурсозберігаючих виробництв і впровадження принципів сталого розвитку в практику діяльності підприємств сектору [8].

Враховуючи, що деревина є бажаним сировинним ресурсом, потребує удосконалення державна система обліку деревини, ощадливе використання та захист лісів від тотальної вирубки. Реалізація грантових програм і залучення іноземних інвестицій для розвитку переробних підприємств, сприятиме створенню доданої вартості і забезпечить експорт готових виробів, а не лісосировини.

В травні 2025 року в Держлісагентстві відбулась стратегічна нарада щодо впровадження Регламенту ЄС № 2023/1115 (EUDR), в якій взяли участь Асоціація деревообробних підприємств України (АДПУ), представники деревообробного бізнесу, сертифікаційних систем, бірж та державних підприємств. Основною темою обговорення стало забезпечення простежуваності деревини при експорті на ринок ЄС, дозвільне регулювання заготівлі деревини, реформування рубок, оновлення даних про запаси деревини та їх використання у лісовпорядкуванні, впровадження сучасної техніки та технологій. Галузь потребує розробки прозорої та ефективної

дорожньої карти реформи, що сприятиме розвитку деревообробної галузі та збільшенню доступної сировини для українських виробників [11].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Умови воєнного стану істотно трансформували функціонування деревообробної галузі України, спричинивши низку економічних, логістичних, кадрових та інституційних викликів. Незважаючи на часткову стабілізацію фінансових показників у 2023 році, підприємства залишаються в зоні підвищених ризиків, пов'язаних із втратою сировинної бази, клієнтських ринків, доступу до капіталу та виробничої інфраструктури. Результати проведених розрахунків свідчать про зростання фінансової залежності підприємств, нестійкість їх прибутковості та обмежену інвестиційну активність.

Поглиблення проблем, які існували ще в довоєнний період — зокрема, дефіцит сировини, корупційні ризики, технологічне відставання — в умовах війни лише ускладнило адаптаційні можливості галузі. Водночас, деякі підприємства продемонстрували готовність до змін, зокрема через релокацію, диверсифікацію ринків збуту, переорієнтацію виробництва на потреби військового сектора.

Деревообробна промисловість потребує переходу до гнучкої та адаптивної моделі розвитку, яка включатиме:

- впровадження технологічних інновацій;
- розширення кооперації з державними структурами;
- підтримку мобільності виробництва;
- зміцнення зв'язків із внутрішнім ринком;
- розвиток альтернативних каналів збуту;
- підвищення рівня безпеки персоналу та активів.

Таким чином, ключовими умовами виживання та подальшого розвитку галузі є гнучкість, інноваційність, інституційна підтримка та здатність швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Деревообробна промисловість, за умов належного стратегічного управління, може не лише зберегти свій економічний потенціал у період війни, а й стати одним із рушіїв економічного відновлення України в післявоєнний період.

Перспективою подальших досліджень може бути розробка методології управління фінансовими ризиками. Враховуючи, що кожна галузь, крім загальних ризиків та загроз, має свої специфічні, притаманні лише їй особливості, варто у подальшому приділити увагу оцінці ризиків і рівня фінансової безпеки підприємств інших галузей, що в стратегічній перспективі сприятиме покращенню управління підприємствами і сталому розвитку економіки країни.

Література

1. Вудвуд В. В., Батієвська О. В. Фінансова безпека підприємства: сутність, цілі, принципи та шляхи забезпечення. *Підприємництво і торгівля*. 2019. № 25. С. 89–93. URL: <https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/DOI/2522-1256-2019-25-12.pdf> (дата звернення: 20.08.2025)
2. Варналій З., Мехед А. Загрози фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва України та шляхи їх запобігання. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2022. № 4(221). С. 13–18. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2023/04/Вісник_Економіка_221_13-18.pdf (дата звернення: 25.08.2025)
3. Меліхова Т. О. Економічна безпека підприємства: формування, контроль, ефективність : монографія. Херсон, 2018. 632 с.
4. Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. Фінансова безпека підприємства. навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 123 с.
5. Макарчук І. М., Малишко В. В., Яременко Л. М. Фінансова безпека підприємств: характерні ознаки, складові, основні загрози й небезпеки. *Економічний вісник університету. Сер. Фінанси, грошовий обіг, кредит*. 2023. Вип 56. С. 183–193.
6. Нечипоренко А. В. Особливості управління фінансовими ризиками підприємства в умовах трансформаційних змін. *Економічний вісник університету. Сер. Фінанси, грошовий обіг, кредит*. 2023. Вип. 56. С. 200–206. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/44939/1/A_Nechyporenko_EVU_56_FEU.pdf (дата звернення: 25.08.2025)
7. Швець Ю. О., Цикало К. С. Методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки промислових підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 25(1). С. 162–168. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/25-1-2017/36.pdf> (дата звернення: 20.08.2025)
8. Сахарнацька Л. І., Кочут Р. А. Особливості розвитку деревообробної промисловості в умовах воєнного стану. *Збалансоване природокористування*. 2023. № 3. С. 59–67.
9. КВЕД 2010. Розділ 16. URL: https://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/16/KVED10_16.html (дата звернення: 15.07.2025)
10. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 17.07.2025)
11. Новини. Дайджест АДПУ, травень 2025. *Асоціація деревообробних підприємств України*. URL: https://aweu.org.ua/wp-content/uploads/2025/06/photo_2025-06-02_12-12-50.jpg (дата звернення: 20.07.2025)

References

1. Vudvud V. V., Batiievskia O. V. (2019). Finansova bezpeka pidpriemstva: sutnist, tsili, pryntsyipy ta shliakhy zabezpechennia. *Pidpriemnytstvo i torhivlia*. № 25. S. 89–93. URL: <https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/DOI/2522-1256-2019-25-12.pdf> [in Ukrainian].
2. Varnalii Z., Mekhed A. (2022). Zahrozy finansovii bezpetsi subiektiv pidpriemnytstva Ukrainy ta shliakhy yikh zapobihannia. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*. № 4(221). S. 13–18. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2023/04/Visnyk_Ekonomika_221_13-18.pdf [in Ukrainian].
3. Melikhova T. O. (2018). Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: formuvannia, kontrol, efektyvnist: monohrafiia. Kher-son, 632 s. [in Ukrainian].
4. Kuzenko T. B., Sablina N. V. (2020). Finansova bezpeka pidpriemstva. navch. posib. Kharkiv: KhNEU im. S. Kuznet-sia, 123 s. [in Ukrainian].
5. Makarchuk I. M., Malysheko V. V., Yaremenko L. M. (2023). Finansova bezpeka pidpriemstv: kharakterni oznaky, skladovi, osnovni zahrozy y nebezpeky. *Ekonomichniy visnyk universytetu. Ser. Finansy, hroshovyi obih, kredyt*. Vyp 56. S. 183–193 [in Ukrainian].
6. Nechiporenko A. V. (2023). Osoblyvosti upravlinnia finansovymy ryzykamy pidpriemstva v umovakh transfor-matsiinykh zmin. *Ekonomichniy visnyk universytetu. Ser. Finansy, hroshovyi obih, kredyt*. Vyp. 56. S. 200–206. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/44939/1/A_Nechyporenko_EVU_56_FEU.pdf [in Ukrainian].
7. Shvets Yu. O., Tsykalo K. S. (2017). Metodychnyi pidkhid do otsinky rivnia finansovoi bezpeky promyslovykh pid-priemstv. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser. Ekonomika i menedzhment*. Vyp. 25(1). S. 162–168. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/25-1-2017/36.pdf> [in Ukrainian].
8. Sakharnatska L. I., Kochut R. A. (2023). Osoblyvosti rozvytku derevoobrobnoi promyslovosti v umovakh voiennoho stanu. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*. № 3. S. 59–67 [in Ukrainian].
9. KVED 2010. Rozdil 16. URL: https://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/16/KVED10_16.html [in Ukrainian].
10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofitsiyni websait. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
11. Novyny. Daidzhest ADPU, traven 2025. *Asotsiatsiia derevoobrobnykh pidpriemstv Ukrainy*. URL: https://aweu.org.ua/wp-content/uploads/2025/06/photo_2025-06-02_12-12-50.jpg [in Ukrainian].